

บทที่ 1

บทนำ

การค้นคว้าแบบอิสระเรื่อง การประเมินการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 เป็นการค้นคว้าแบบอิสระของหลักสูตร วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ ซึ่งบทนี้จะกล่าวถึง หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่จะได้รับ นิยามศัพท์เฉพาะ รวมถึงสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูลของการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจขอบเขต ความสามารถของการค้นคว้าแบบอิสระนี้

1.1 หลักการและเหตุผล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับพื้นฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีหน่วยงานส่วนกลางประจำภูมิภาคทั่วประเทศ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจำนวน 181 เขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานส่วนกลาง จำนวน 16 หน่วยงานโดยมีวิสัยทัศน์คือ “สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์กรขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยให้สูงเทียบเท่าค่าเฉลี่ยของโลกภายในปี 2563”

การบริหารจัดการข้อมูลจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลนักเรียนและข้อมูลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตลอดจนข้อมูลที่ดิน อาคารและสิ่งก่อสร้าง ซึ่งจะต้องนำมาใช้ประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณสำหรับสถานศึกษา และจัดทำเป็นสถิติข้อมูลสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการข้อมูลคือ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะต้องเก็บข้อมูลที่ไม่เกิดความซ้ำซ้อนและไม่เพิ่มภาระให้แก่สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาย่อยครั้ง ดังนั้น

จึงได้พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ปีการศึกษา 2555 ที่ใช้ในการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศบนเว็บไซต์คือ 1) ระบบ Data Management Center (DMC) เป็นระบบบริหารจัดการและเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล พัฒนาขึ้นมาใช้งานแทนโปรแกรมระบบบริหารสถานศึกษา (SMIS) ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ไม่การเชื่อมต่อกับระบบเครือข่ายและได้เพิ่มในส่วนของการจัดเก็บข้อมูลครุภัณฑ์โรงเรียน 2) ระบบบริหารจัดการและจัดเก็บข้อมูลอาคารที่ดินและสิ่งก่อสร้าง (B-Obec) และ 3) ระบบบริหารจัดการและจัดเก็บข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษา (P-Obec) ซึ่งระบบในข้อ 2) และ 3) เป็นระบบที่พัฒนาขึ้นมาใช้ควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลในเอกสารและเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล นอกจากนี้ในส่วนของการบริหารจัดการข้อมูลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษานั้น สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ยังได้พัฒนาระบบเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.พ.7 อิเล็กทรอนิกส์) ขึ้นมาใช้สำหรับบริหารจัดการอีกด้วย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 เป็นหน่วยงานในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแลการจัดการศึกษาให้กับโรงเรียนในเขตพื้นที่ให้บริการ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอฮอด อำเภออมก๋อย และอำเภอดอยเต่า มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 102 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2555 มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 829 คน และมีนักเรียนทั้งหมด จำนวน 16,667 คน โดยมีวิสัยทัศน์ “เป็นองค์กรที่มุ่งยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาการบริการอย่างมีประสิทธิภาพและเพิ่มความเสมอภาคแก่ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่ลักษณะพิเศษ ภายในปี 2558” ได้ดำเนินการบริหารจัดการข้อมูลตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้นำระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ทั้ง 4 ระบบมาใช้ ทั้งนี้หน่วยงานที่มีการนำเอาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการมาใช้โดยที่ไม่ได้มีการประเมินระบบทำให้เกิดการใช้งานที่ไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควร เช่น ระบบก่อนข้างضبซออน ใช้งานยาก มีผู้ใช้งานน้อยทั้งที่มีการอบรมให้ความรู้ทั้งในส่วนองระบบและการใช้งานให้แก่บุคลากรแล้ว หรือ ปัญหาด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เช่น สมรรถนะของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้งานก่อนข้างด้า ดังนั้นหน่วยงานจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาการใช้งานและประเมินระบบ เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยยืนยันว่าระบบที่นำมาใช้สามารถทำงานในหน่วยงานบรรลุความสำเร็จหรือมีปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้งานหรือไม่ การหาแนวทางแก้ไข ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงระบบ เพื่อให้การใช้งานของระบบมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้น จากการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา

มาใช้ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ได้มีการจัดอบรมการใช้งาน และจัดทำคู่มือการใช้งานระบบแก่ครูและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง โดยการใช้บริการจากระบบจำแนก ได้ตามกลุ่มผู้ใช้งาน ดังแสดงในตารางที่ 1.1 แต่ในการนำระบบมาใช้นี้ทางสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ยังมีจุดอ่อนในด้านการประเมินผลการนำไปใช้หรือ การศึกษาถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของระบบ ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงมุ่งหวังในการประเมิน การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 โดยศึกษาด้านความพึงพอใจ และปัญหาในการใช้งาน เพื่อเป็นแนวทางในการ ปรับปรุงและพัฒนาาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อไป

ตาราง 1.1 แสดงการใช้บริการส่วนต่างๆ ของระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษาสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จำแนกตามกลุ่มผู้ใช้งาน (ที่มา : คู่มือการใช้ระบบ สารสนเทศทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ปี การศึกษา 2555)

ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5	การใช้บริการของกลุ่มผู้ใช้งาน	
	เจ้าหน้าที่ระดับ โรงเรียน	เจ้าหน้าที่ระดับ เขตพื้นที่
1. ระบบบริหารจัดการและเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล		
1) จัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล ได้แก่ กำหนด ข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียน, นำเข้าข้อมูลจากนักเรียนสิ้นปี, บันทึกข้อมูลการจบและการเลื่อนชั้น, จำหน่ายนักเรียน รายบุคคล, เพิ่มทะเบียนนักเรียนใหม่	√	-
2) บันทึกข้อมูลครุภัณฑ์โรงเรียน	√	-
3) ตรวจสอบความถูกต้อง ความซ้ำซ้อนของข้อมูล ภายในโรงเรียนและข้อมูลระหว่างโรงเรียน	-	√

ตาราง 1.1 แสดงการใช้บริการส่วนต่างๆ ของระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จำแนกตามกลุ่มผู้ใช้งาน (ต่อ)

ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5	การใช้บริการของกลุ่มผู้ใช้งาน	
	เจ้าหน้าที่ระดับโรงเรียน	เจ้าหน้าที่ระดับเขตพื้นที่
4) ดาวน์โหลดข้อมูลนักเรียนเพื่อเก็บเป็นหลักฐานและใช้งานด้านต่างๆ	√	√
2. ระบบบริหารจัดการและจัดเก็บข้อมูลอาคารที่ดินและสิ่งก่อสร้าง		
1) บันทึก แก้ไขข้อมูลอาคารที่ดินและสิ่งก่อสร้าง	√	-
2) ออกรายงานข้อมูลอาคารที่ดินและสิ่งก่อสร้างเพื่อเก็บเป็นหลักฐานและใช้งานด้านต่างๆ	√	√
3. ระบบบริหารจัดการและจัดเก็บข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษา		
1) บันทึก แก้ไขข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษา	√	√
2) ออกรายงานข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเก็บเป็นหลักฐานและใช้งานด้านต่างๆ	√	√
4. ระบบโอนเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา		
1) บันทึกข้อมูลการลา	√	√
2) จัดทำข้อมูลบัญชีถือจ่าย (จ.18)	-	√
3) นับจำนวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีตัวอยู่จริง	√	√
4) บันทึกข้อมูลการจัดสรรโควตา	-	√

ตาราง 1.1 แสดงการใช้บริการส่วนต่างๆ ของระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 จำแนกตามกลุ่มผู้ใช้งาน (ต่อ)

ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5	การใช้บริการของกลุ่มผู้ใช้งาน	
	เจ้าหน้าที่ระดับโรงเรียน	เจ้าหน้าที่ระดับเขตพื้นที่
5) ออกคำสั่งเดือนเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและบัญชีแนบท้ายคำสั่ง	√	√
6) ประมวลผลคำสั่งเชื่อมโยงข้อมูลทะเบียนประวัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา รายบุคคล	-	√

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อประเมินการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
- 2) เพื่อศึกษาถึงปัญหาของระบบและปัญหาในภาพรวมที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

- 1) ทราบแนวทางในการนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษามาใช้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
- 2) สามารถนำผลจากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหา หรือปรับปรุงระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลในอนาคต

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา หมายถึง ระบบที่ถูกพัฒนาด้วยซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ทำงานผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร ประกอบด้วย 4 ระบบ ได้แก่ ระบบบริหารจัดการ

และเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล ระบบบริหารจัดการและจัดเก็บข้อมูลอาคารที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ระบบบริหารจัดการและจัดเก็บข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษา และระบบโอนเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

การประเมินผล หมายถึง การวัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของระบบสารสนเทศที่นำไปใช้ในองค์กร ซึ่งในที่นี้หมายถึงการประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ ระดับการใช้งาน ความพึงพอใจของผู้ใช้ และปัญหาการใช้งาน

1.5 ขอบเขตการศึกษาระบบงานเดิม

การศึกษาครั้งนี้เป็นการประเมินการใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5 ทั้งในส่วนที่เป็นระบบงานเดิมและระบบที่ใช้ในปัจจุบัน เพื่อนำผลจากการวิเคราะห์มาเปรียบเทียบกับระบบที่พัฒนาขึ้นนั้นสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้ดีกว่าหรือไม่ โดยระบบงานเดิมของระบบบริหารจัดการและเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคลคือ โปรแกรมระบบบริหารสถานศึกษา ส่วนระบบงานเดิมของระบบบริหารจัดการและจัดเก็บข้อมูลอาคารที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ระบบบริหารจัดการและจัดเก็บข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษา และระบบโอนเงินเดือนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาคือ โปรแกรมไมโครซอฟท์ เวิร์ด โปรแกรมไมโครซอฟท์ เอ็กเซล และการบันทึกลงในเอกสาร โดยได้สอบถามใน 3 ด้าน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมการใช้งานของผู้ตอบแบบสอบถาม ความพึงพอใจต่อการใช้งาน และปัญหาการใช้ระบบ ข้อคำถามในแบบสอบถามนั้นจะสอดคล้องกับคำถามที่ใช้ในแบบสอบถามระบบที่ใช้ในปัจจุบันแต่จะมีบางประเด็นที่แตกต่างเนื่องจากมีขอบเขตการใช้งานที่ต่างกัน สำหรับกลุ่มประชากรได้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ระดับโรงเรียน จำนวน 102 โรงเรียนที่ใช้งานระบบและกลุ่มเจ้าหน้าที่ระดับเขตพื้นที่ จำนวน 8 คน แบ่งเป็นเจ้าหน้าที่งานนโยบายและแผน จำนวน 4 คน และเจ้าหน้าที่งานบุคลากร จำนวน 4 คน

1.6 สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูล

- 1) สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
- 3) สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่